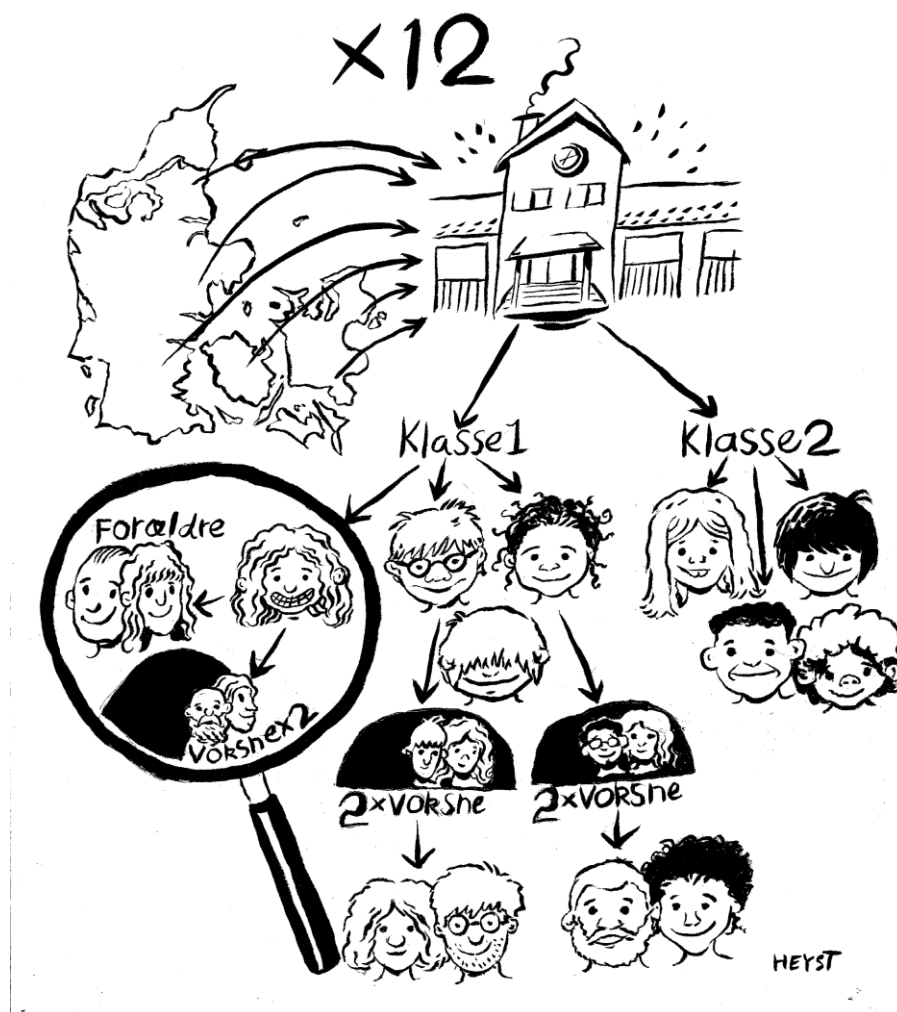

Læsesucces for ordblinde børn

– et tværfagligt samarbejde om ordblinde børns læseudvikling

12. november 2019

Lene Storgaard Brok

.....
Lene Storgaard Brok, centerleder

1. Resume

Formålet med projektet er at forbedre ordblinde børns læsefaglighed, udvikle deres self-efficacy og faglige stolthed gennem en indsats, hvor forældre, lærere og mentor samarbejder om barnets læseudvikling. Projektet retter sig mod 144 børn fra socialt udfordrede familier, fordi disse børn lever med en dobbelt risiko for eksklusion i skole og uddannelse. Projektet bygger på den metodiske nyskabelse, at det er barnets og familiens situation og behov, der er i fokus. Målet er, at alle voksne omkring barnet udvikler faglige og pædagogiske redskaber til at støtte barnet til varigt forbedrede muligheder for deltagelse i skole- og samfundsliv. Projektet arbejder i 12 danske kommuner og udvikler her en generisk samarbejdsmodel for pædagogisk støtte til ordblinde børn og deres familier, som siden kan anvendes af alle danske kommuner.

2. Baggrund

Ordblinde børn og unge klarer sig dårligere i uddannelsessystemet end deres kammerater, ligesom børn fra socialt udfordrede familier gør det. Børn, der både er ordblinde og kommer fra udfordrede familier, er dobbelt udfordrede. Deres ordblindhed identificeres senere, de får mindre hjælp i hjemmet og færre tilbud i skolen end ordblinde børn med en stærk social baggrund. Dette samspil får alvorlige konsekvenser for deres mulighed for at gennemføre en uddannelse senere i livet (Egmont Fonden, 2018; Olsen & Schultz, 2010; Hansen, Juul, & Brahe, 2013). Egmont Rapporten (2018) peger på tre vigtige indsatsområder for at imødegå denne udfordring:

1. Ordblinde elever fra udfordrede hjem skal have mere opmærksomhed og støtte i skolen.
2. Forældre med svag social baggrund skal have viden om ordblindhed og om, hvordan de understøtter deres barns læsning og skrivning med læse- og skriveteknologi.
3. De professionelle omkring barnet skal have mere viden om ordblindhed og om undervisning i læsning og skrivning med anvendelse af læse- og skriveteknologi.

Dobbeltudfordrede børn skal have hjælp. Derfor er det helt nødvendigt at nytænke indsatserne med udgangspunkt i de udfordrede ordblinde børns egne faglige og sociale behov, og det involverer et stærkere samarbejde mellem de fagprofessionelle omkring børnene (KL, 2015).

3. Præsentation af ansøgeren

Projektet gennemføres af Nationalt Videncenter for Læsning (NVL), som også er projektejer. NVL drives af de seks professionshøjskoler i Danmark og udgør en national platform for viden om læsning, skrivning og pædagogisk arbejde med sprog. Medarbejdere i NVL har særlig ekspertise i læsning, didaktisk forskning og projektledelse og arbejder professionelt med pædagogiske udviklingsprocesser i samarbejde med tværfaglige og tværprofessionelle grupper. Centerets medarbejdere er stærke formidlere og har stor erfaring i at forankre og udbrede viden om elever i læse- og skrivevanskeligheder. Projektet ledes af NVL med deltagelse af i alt 12 medarbejdere med faglig ekspertise i ordblindhed, to fra hver professionshøjskole (se Bilag 1: Oversigt over leder og medarbejdere i projektet).

4. Formål og succeskriterier

Projektets succes vurderes ud fra følgende indikatorer:

- Medio 2022 har mindst 130 dobbeltudfordrede ordblinde børn gennemført et forløb som led i indsatsen
- 85 % af de deltagende børn har fået styrket deres self-efficacy (måles gennem self-efficacy-testen)
- 90 % af de deltagende børn har forbedret deres læsekompetencer (måles gennem skolernes testbatteri)
- 90 % af de deltagende børn kan selvstændigt anvende læsestrategier, der giver dem mulighed for at tilegne sig ny viden gennem tekster
- Medio 2022 har alle deltagende læsevejledere, lærere og mentorer knyttet til projektet erhvervet sig viden om ordblindevenlig undervisning
- Lærerkollegerne på de 12 skoler, hvor indsatsen forløber, er alle bekendt med ordblindevenlig undervisning og tilpasser deres undervisning til ordblinde børn på hele skolen. Undervisningen ændrer karakter, så den - også - målrettes dobbeltudfordrede ordblinde børn
- Efter endt projektperiode er skolerne i stand til selvstændigt at videreføre indsatsen
- Den aktive videndeling blandt skolerne, skoleledelserne og professionshøjskolerne i Danmark samt løbende formidling på NVL's hjemmeside og ved NVL's konferencer fører til, at mindst 10 nye kommuner investerer i indsatsen på baggrund af den udviklede model. Dette vil ske senest i 2023-24.

Tidsbestemt: Projektets tidsforløb fremgår af bilag 6.

5. Målgruppe(r)

Projektets primære målgruppe er ordblinde børn fra udfordrede familier, dvs. familier med sociale udfordringer, der har vanskeligt ved at støtte deres børn i skolen. Denne børnegruppe udvælges i samarbejde med skolen, der kender til børnenes baggrund, ligesom skolerne udvælges i samarbejde med læsekonsulenten, sådan at de skoler, der indgår, har dobbeltudfordrede børn i deres klasser på mellemtrinnet. Disse børn er i skolen dobbeltudfordrede, da de i kraft af ordblindheden har vanskeligt ved faglig deltagelse i undervisningen og samtidig ofte kæmper med sociale og relationelle problemer. I projektets udviklingsdel målrettes indsatsen mod otte børn fra 12 kommuner, dvs. 144 børn. Børnene går på mellemtrinnet i skolen, altså 4.-6. klassetrin.

Børnene støttes gennem den sekundære målgruppe, som er familien og de nære fagprofessionelle omkring barnet, dvs. barnets forældre, lærer, mentor og skolens læsevejleder.

En tertiær målgruppe er skolernes ledelser og øvrige lærere, ligesom de kommunale læsekonsulenter og forvaltningsniveauer i kommunerne også indgår.

Indsatserne målrettes direkte til den primære og sekundære målgruppe og forankres organisatorisk gennem den tertiære gruppe. Disse tre målgrupper gælder for udviklingsdelen, og derefter følger en spredningsdel, hvor alle danske kommuner er målgruppe.

6. Hovedaktiviteter og arbejdsmetode

Læsning, skrivning og self-efficacy er stærkt forbundne forhold, idet det at kunne læse og skrive giver børn deltagelsesmuligheder i skolens undervisning og dermed mulighed for faglig trivsel. Projektet tager fat på barnets nære relationer til de voksne og inddrager familien i et samarbejde om at støtte barnets faglige og sociale udvikling. Et udgangspunkt for faglig trivsel er, at barnet selv ser muligheder for at kunne deltage i undervisningen i skolen, og her er barnets oplevelse af at have læsesucces afgørende, idet læsning er et grundlag for læring i *alle* skolens fag. Derfor fokuserer projektet på at udvikle udfordrede ordblinde børns egen oplevelse af læsesucces.

Det er en almindelig præmis for forskning i ordblindhed i en uddannelseskontekst, at man ser en sammenhæng mellem en styrkelse af elevens self-efficacy og muligheden for at styrke deres motivation og læsekompetence (se referencer i bilag 7). Grundlæggende er antagelsen, at ordblinde elever ofte lider under lav self-efficacy, når det gælder læsning og skrivning. Det vil sige, at de ikke har troen på, at de kan klare læse- og skriveopgaverne i skolen. Det er helt centralt for læringen, at man selv har tro på, at man kan klare opgaverne. Hvis man ikke har det, er det svært at udvikle sig. Derfor har det betydning for ordblinde elever, at man arbejder bevidst på at styrke deres self-efficacy knyttet til læsning og skrivning. Hvis den styrkes, er der større chance for at få en god læse- og skriveudvikling sat i gang hos eleven.

Projektet følger principperne for Design Based Research (Christensen, Gynther, & Petersen, 2012), hvor alle deltagere (børn såvel som voksne) sammen udvikler og afprøver forskellige indsatser. Dette sker på en måde, hvor alle involverede er medskabere af indsatsen og dermed oplever ejerskab til aktiviteterne. Samtidig informeres indsatsen via de tilknyttede konsulenter gennem forskningsmæssig viden om ordblindhed og faglig trivsel. Indsatsen tilpasses hvert af de deltagende 144 børn og foregår på et forskningsinformeret grundlag.

I skoleåret 2020-2021 indgår seks skoler i projektet. I skoleåret 2021-2022 føjes yderligere seks skoler til projektet. Således indgår i alt 12 skoler i projektet med samlet 144 dobbeltudfordrede ordblinde børn. Årsagen til, at projektet har denne takt, er, at vi gennem en iterativ proces vil forfine samarbejdet målrettet de ordblinde børn og samtidig udvikle en generisk samarbejdsmodel til gavn for alle kommuner i Danmark. Gennem to afprøvnings-år vil vi kunne udvikle og justere modellen.

Rollefordeling i projektet:

Projektledelse: NVL står for projektledelsen og koordinerer det samlede udviklingsprojekt og udvikling af en generisk samarbejdsmodel.

Projektgruppen: Projektgruppen består af 12 fagpersoner fra seks professionshøjskoler, der alle har erfaring med ordblindundervisning og pædagogiske indsatser i relation til elever med og i læsevan-skeligheder. En begrundelse for, at vi involverer 12 medarbejdere – og ikke kun seks – er, at den viden, der udvikles i projektet, får tilbageløb ind i professionsuddannelserne, samt efter- og videreuddannelsen gennem fagpersonernes arbejde. De 12 medarbejdere sikrer kompetenceudvikling af barnets team, løbende sparring med mentorer og læsevejleder og forankring såvel på skolerne som ved professionsuddannelserne på professionshøjskolerne.

Barnets team: Teamet består af barnets mentor og skolens læsevejleder. Barnets team består derfor af to personer.

Barnets ordblindementor vælges af barnet selv og er sandsynligvis en af barnets lærere, ordblindelærer, skolepædagog eller læsevejleder. Det er en person, barnet nærer tillid til. Barnets mentor mødes

løbende med barnet til korte samtaler for at følge barnets oplevelse af egen læseudvikling og trivsel. Mentoren er barnets ambassadør og er drevet af oprigtig interesse for og nysgerrighed over for barnets trivsel og læseudvikling. Mentoren kan – hvis barnet ønsker det – organisere fælles begivenheder, hvor det ordblindede barn har mulighed for at mødes og udveksle erfaringer med andre. Det afhænger af, om barnet har behov for dette.

Succeskriterie: Barnets mentor understøtter, at barnet oplever øget self-efficacy og udvikler realistiske mestringsforventninger til læsning, og at barnet deltager på lige fod med klassekammeraterne i undervisningen.

Der er allerede positive erfaringer både nationalt og internationalt med at tilknytte mentorer til socialt udsatte unge (Gustafsson, Rusmann, Juhler-Larsen, & Rosholm, 2015). Det er således forventningen, at mentorer med særlig viden om ordblindhed kan give børnene og deres forældre redskaber til at håndtere skolens udfordringer samt støtte dem i at udvikle deres læsning og faglige trivsel.

Succeskriterie: At børnene oplever, at de indgår i et fællesskab i skolen og i hjemmet, hvor ordblindhed er erkendt, og hvor de kan samtale om ordblindhed og styrke deres læsefærdighed, læsemotivation og læseinteresse.

Læsevejledernes og læsekonsulenternes opgaver: Læsevejlederen er projektets faglige fyrtårn og tovholder for mentorfunktionen og giver faglig sparring til mentoren, fx om ordblindhed, læse- og skriveteknologi (LST) og læseaktiviteter. Læsevejlederen er i tæt kontakt med projektgruppen i hele projektperioden. Projektgruppen yder vejledning og sparring til læsevejlederen undervejs i forløbet. Projektgruppen sikrer opbakning til læsevejlederne fra skolens ledelse.

Kommunens læsekonsulent/læringskonsulent sikrer, at projektets viden og erfaringer bidrager direkte til kommunens udvikling af feltet. Konsulenten er kommunal tovholder i hele projektperioden og understøtter den organisatoriske forankring af projektets vidensbidrag. Der er indgået aftaler med læsekonsulenter i 12 kommuner.

Projektet falder i 5 faser:

Fase 1: Forberedelse og tilrettelæggelse af projektet:

Koordination og aftaler: Projektgruppen tager kontakt til alle skoler og deltagende fagpersoner (lærere, læsevejledere og mentorer) og laver konkrete aftaler. Gennem disse tages kontakt til børnenes forældre med tilbud om at indgå i projektet. Børnene rekrutteres til projektet gennem en indstilling fra barnets lærer og læsevejleder. I rekrutteringsprocessen overholdes alle etiske principper omkring barnet, og indstillingen foregår i dialog mellem barn, forældre og skole. Første step i processen herefter er at finde barnets mentor, som barnet selv vælger.

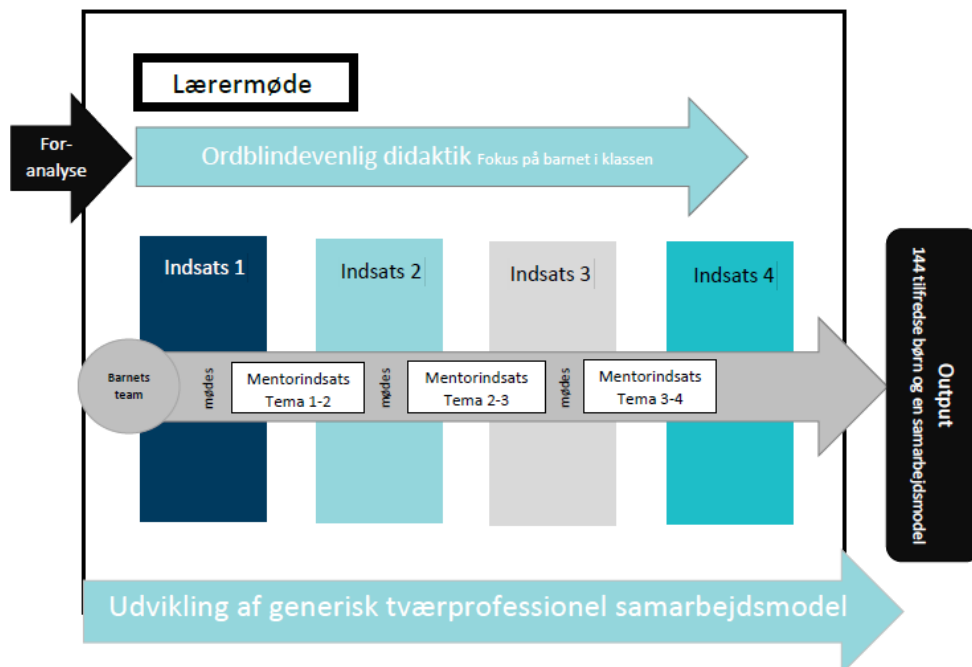
Dokumentation og vidensformidling: Projektgruppen udvikler en systematik for vidensopsamling målrettet udvikling af en generisk samarbejdsmodel til indsats til socialt udfordrede ordblindede børn. Modellen skal ligge til grund for senere kommunale indsatser.

Evalueringsdesignet tilrettelægges, således at succeskriterier og evalueringsparametre står klart for alle. Evalueringsdesignet bygger på en baselineundersøgelse (se Bilag 3).

Fase 2: Projektet i gang/ år 1:

Projektforløbets iterative indsatser lader sig bedst anskueliggøre gennem en model:

Deltagere i processen er barnets team: barnets mentor og skolens læsevejleder. Disse deltager i:

- lærermøde for hele skolen om ordblindevenlig didaktik
- projektets fire indsatser (to pr. halvår)
- udvikling af samtaleformer og mentorroller
- udvikling af generisk samarbejdsmodel
- projektets fastlagte sparringsmøder, hvor indsatser tilpasses børn og familier (ca. to gange pr. halvår)
- udvikling af forældrehenvendt inspirationsmateriale målrettet PPR og pædagogisk personale, som kan bruge det til relationsopbyggende støtte.

Lærermøder på skolerne: Erfaring viser, at indsatser til ordblinde skal forankres bredt, så al pædagogisk personale omkring barnet forstår, hvad ordblindhed er, og hvordan barnet bedst kan støttes. Barnet er ikke kun ordblind i enkelte fagtimer, men i alle situationer og relationer. Derfor indledes projektet med et lærermøde, hvor skolens samlede personale orienteres og informeres om ordblindevenlig didaktik.

Fire indsatser: For at møde barnets faglige og sociale behov gennemføres fire indsatser med barnet hen over et skoleår. Disse indsatser udvikles af barnets team og understøttes fagligt af projektgruppen. Indsatserne matches til barnet. Vi giver i bilag 2 et bud på, hvad et fagligt tematisk indhold kan være i indsatserne. Temaerne danner baggrund for fælles udvikling og afprøvning af mentorindsatsen.

Fase 3: Projektforløbet fortsætter/ år 2

Projektet forløber i to iterationer hen over to skoleår. I første iteration (fase 2) deltager seks kommuner med en skole hver. I anden iteration fortsætter de seks kommuner samarbejdet med bistand fra projektgruppen. Seks nye kommuner går i gang. Herfra deltager en skole fra hver kommune, og projektgruppen fra professionshøjskolerne tilknyttes.

Fase 4: Konsolidering, vidensbearbejdning, udvikling af samarbejdsmodel og faglig formidling

Konsolidering sker gennem evaluering og udarbejdelse af en realiserbar generisk samarbejdsmodel, der indeholder forventningsafstemning, deltagere, rollefordeling, indsats, procesforløb og ressourceforbrug, og som udfærdiges på baggrund af analyse af data fra fase 1, 2 og 3 med henblik på opskalering og udbredelse til andre skoler i kommunen og til andre kommuner. Formålet med modellen er, at projektets viden skal komme flere end de 144 børn til gode. Derfor skal modellen udbredes på landsplan som et tilbud til alle kommuner. Dette vil ske ved, at professionshøjskolerne sælger konsulentydelse til kommunerne, samt at erfaringerne fra projektet inddrages i grund- og efteruddannelsen via de 12 deltagende medarbejdere fra professionshøjskolerne.

Fase 5: Projektet afsluttes med rapport, en generisk samarbejdsmodel og en kommunal temadag

Modellen udgives i en slutrapport og har format af et anvisningskatalog til kommunerne.

Landsdækkende møde for kommunale konsulenter: Der inviteres til temadag, hvor projektets erfaringer og resultater forelægges kommunale konsulenter i landets kommuner, og vi giver bud på, hvordan man med et overkommeligt ressourceforbrug kan støtte de mest udsatte børn i vores samfund.

7. Forandringsteori og succeskriterier

De 144 børn skal udvikle mere tillid og tro på egne evner, opleve bedre deltagelsesmuligheder, opleve et fagligt miljø, hvor alle støtter og udviser forståelse og dertil være i familier, der er åbne omkring ordblindhed og i stand til at støtte barnet.

Forskellen på denne indsats og hidtidige indsatser er, at vi knytter en mentor til barnet i dets skolehverdag. Barnet vil altså møde en voksen på skolen, som har særlig opmærksomhed på barnets læse- og skriveudvikling. Barnet vil også møde en voksen, som reelt ønsker at samarbejde med barnet om at skabe de bedste muligheder for en positiv læse- og skriveudvikling, og som samarbejder med forældrene og de øvrige voksne på skolen om, at det sker. Det er projektets mål, at barnet vil mærke en forandring både derhjemme og i skolen. Projektet udvikler på den måde ikke blot en løsrivet, dekoblet indsats, men knytter indsatsen tæt til barnets hverdag og arbejder bevidst med at anvende viden fra tidligere forsknings- og udviklingsprojekter, sådan at den viden, der allerede er skabt, sættes i spil og videreudvikles. Den faglige kvalitet er derfor også en markør for dette projekt.

De voksne – mentorer, lærere, læsevejleder og forældre – i projektet udvikler en fælles forståelse for virkningsfuld ordblindundervisning/indsatser. Det vil sige, at de voksne bliver "fagligt enige" støttet af projektmedarbejderne fra professionshøjskolerne. Ved at mindske tvivl om, hvordan man bedst støtter udfordrede ordblind børn, vil man nå langt med barnets oplevelse af at have læsesucces.

Projektet fører til:

- at børnene får den støtte, de har behov for, og har lettere ved at være deltagende i undervisningen
- udvikling af samtalekultur og fællesskab om sprog og læsning i familien
- kvalificerede ordblindementorer, der kan følge barnet tæt
- klare retningslinjer for skolens ordblindeindsats gennem mentorsamtaler for ordblinde børn samt opkvalificering af skolens samlede pædagogiske personale
- at der sker en generel opkvalificering på skolen mht. til mere viden om ordblindevenlig didaktik
- afprøvet samarbejdsmodel om ordblinde børn i udfordrede familier.

Kortsigtede effekter for målgruppen:

- Børnene opnår øget self-efficacy, mestring og læsemotivation
- Børnene oplever sig hørt og inddraget
- Børnene oplever, at de kan samtale med forældrene om sprog, læsning og det at være ordblind
- Forældrene oplever at kunne støtte deres børn relevant.

Langsigtede effekter for målgruppen:

- Børnene kommer i gang med en ungdomsuddannelse, og deres familier er klædt på til at støtte dem (*NVL tilbyder at følge en gruppe af børnene efter endt projektforløb for at undersøge, hvordan deres uddannelsesspor forløber. Vi kan følge dem hvert andet år, frem til disse børn er 18 år*)
- De involverede skoler tilbyder fremover ordblindevenlig didaktik
- De afprøvede samarbejdsmodeller og mentorordninger er implementeret på skolerne og delt med andre skoler og kommuner.

Følgende forventer vi som mulige fremmende faktorer for projektets virkning:

- Engageret deltagelse fra de involverede parter: børn, forældre, skoler, ledere, lærere, læsevejledere og læsekonsulenter
- Tid afsat til samarbejdet til alle involverede faggrupper
- Udfordrede forældre ønsker ofte at modtage hjælp til deres børns skoleudvikling, men de er sjældent selv i stand til at foranstalte denne hjælp. Derfor vil projektet blive opfattet som en gave af disse forældre.

Følgende opfatter vi som mulige hæmmende faktorer for projektets virkning, som vi derfor skal være særligt opmærksomme på og imødegå gennem indsatserne:

- Mange udfordrede forældre er selv ordblinde eller har læse- og skriveproblemer. Samspelet mellem familie- og skoleindsats er derfor en krumtap i projektet
- Udfordrede familier kan have svært ved at motivere sig selv til aktiv deltagelse i ekstra tilbud fra kommunen
- Manglende tid til at arbejde med projektet kan hæmme fremgangen.

Engagement og motivation sikres via:

- Anerkendende tilgang til de involverede børn og familier gennem tillidsfulde relationer til mentorer
- Vedkommende og motiverende input til sprogudviklende hverdagsaktiviteter for børn og forældre
- Fælles indsats via samarbejde mellem fagprofessionelle
- Projektgruppens forskningsbaserede input til bedre praksis.

Impact på samfundsniveau. Projektet leverer en model for kommunale indsatser rettet mod socialt udfordrede ordblinde børn:

- Disse børn vil få øget fagligt udbytte af deres skolegang og øget social trivsel

- Flere af dem vil gennemføre ungdomsuddannelser og få stærkere arbejdsmarkedstilknytning end deres forældre
- Dette bidrager til afskaffelse af fattigdom og ulighed og øger borgernes muligheder for samfundsmæssig deltagelse
- Projektet bidrager dermed til indfrielse af FN's verdensmål, da det har fokus på deltagelse i uddannelse og arbejdsliv uanset kognitive og sociale forudsætninger.

8. Inddragelse af børn og unge

Det dobbeltudfordrede ordblinde barn er helt i fokus i dette projekt og vil opleve sig som deltager med en aktiv selvstændig stemme og alle muligheder for at præge de initiativer, der vil ske. Barnet vælger selv sin mentor, og alle aktiviteter tilrettelægges og udformes ud fra barnets behov og interesser.

Barnet vil opleve god sammenhæng mellem de involverede voksnes initiativer og støtte, fordi de bygger på fælles viden og forståelse de voksne imellem. Projektets styrkelse af forældres og læreres viden om ordblindhed og anvendelse af læse- og skriveteknologi har til formål at støtte barnet. Målet er, at barnet oplever en tilpasset støtte, der tager udgangspunkt i barnets egne ressourcer og interesser. Vi ved fra forskning, at der sker en positiv udvikling, når de voksne omkring børnene samarbejder om at målrette indsatsen og matcher den til barnets egne ønsker og vilkår.

Børnene inddrages direkte i evalueringen gennem undersøgelse af deres styrkede self-efficacy og læseudvikling samt gennem de løbende samtaler med børnene hen over projektperioden, hvor indsatsene tilpasses deres behov og ønsker. Der gennemføres afslutningsvis et fokusgruppeinterview med de deltagende børn (se Bilag 3).

9. Evaluering og dokumentation

Der gennemføres en baselineundersøgelse, som gentages efter første års indsats på skolerne i de seks kommuner. Grundlaget for baselinen er eksisterende og anvendte test af self-efficacy samt læseprøver i skolen. Formålet er gennem deskriptive analyser at kunne vurdere forandring i børnenes self-efficacy, mestring, læsemotivation og læsevaner, samt om børnene oplever, at de har fået øgede deltagelsesmuligheder i undervisningen. Evalueringen er en intern evaluering og foretages af projektgruppen i samarbejde med læsevejleder, mentor og læsekonsulent. De konkrete evalueringsredskaber udvælges og udvikles i projektets fase 1 (se Bilag 3).

En læsefaglig evaluering kræver læsefaglig ekspertise. Det overordnede ansvar for evalueringen har Bettina Buch og Helle Bundgaard Svendsen, der begge er forskere med en ph.d.-grad og dermed har evalueringsfaglig ekspertise og erfaring. Gennemførelsen af evalueringen bidrager projektgruppen til, idet de alle har den særlige læsefaglige viden, som en sådan læsefaglig evaluering kræver.

10. Forankring og videreførelse af initiativet og dets resultater

Forankring for barnet: De 144 børn, der har deltaget i projektet, vil fortsat blive fulgt af barnets team. Skolernes ledelser er ansvarlige for opfølgning på projektet. Dette vil ske med sparring fra NVL. NVL vil derudover følge en gruppe af børnene, frem til de bliver 18 år, for at undersøge deres uddannelsesspor og de muligheder, projektet har givet dem. Dette sker gennem opfølgende samtaler og møder med børnene i hjemmene.

Forankring ved de 12 kommuner: De kommunale læsekonsulenter er hver især ankerperson for den kommunale forankring af projektets model og metode og skal sikre, at måden at støtte børnene på ikke afsluttes, når projektet er slut. Måden at arbejde med de dobbeltudfordrede ordblinde børn på skal indarbejdes i kommunale handleplaner og godkendes i forvaltningerne. Dette er læsekonsulenternes opgave. NVL støtter dette forankringsarbejde ved at etablere netværk for de kommunale læsekonsulenter og tilbyde organisatorisk sparring i forankringsprocessen.

Forankring ved de seks professionshøjskoler: Efter projektets afslutning formidles resultater og den generiske samarbejdsmodel til kolleger ved de seks professionshøjskoler, og derefter udbydes konsulentforløb for kommuner, der ønsker at afprøve og implementere samarbejdsmodellen. Disse konsulentforløb rekvireres hos den lokale professionshøjskole. Projektets resultater indgår desuden i curriculum for de pædagogiske diplomuddannelser (læsevejledning, specialpædagogik, ordblindelærere, danskvejleder) gennem de deltagende konsulenter fra de seks professionshøjskoler, der alle har primære roller i udbud af pædagogiske diplomuddannelser.

Landsdækkende indsats: Kommunale konsulenter inviteres til temadag, hvor projektets resultater og den generiske samarbejdsmodel præsenteres. Mødet danner baggrund for at afprøve modellen i flere kommuner.

11. Formidling og kommunikation

Det er centralt at sikre synlighed og spredning til hele landet både undervejs og ved slutningen af projektet. Derfor formidles projektet på flere måder:

Al materiale, der udvikles i projektet, stilles gratis til rådighed på NVL's hjemmeside: www.videnomlaesning.dk. Et projektsite oprettes, og der lægges materialer ud om ordblindevenlig undervisning til børn fra udfordrede familier. Den faglige formidling sker i form af artikler, webdoks, podcast og film, og den målrettes lærerstuderende, lærere, læsevejledere og læsevejlederuddannelsen, sådan at projektets viden implementeres i de professionsuddannedes faglige grundlag (se Bilag 5).

NVL sikrer løbende formidling af projektet gennem *Netværk for ordblindeundervisere ved professionshøjskolerne* og ved at sprede viden om projektet ved konferencer rundt om i landet. Centeret er vært for flere årligt tilbagevendende konferencer og seminarer og kan derigennem sikre landsdækkende formidling af projektet.

Faglig formidling sker desuden ved nationale og internationale forskningskonferencer, hvor projektet præsenteres for alle med interesse for dysleksi og socialt udfordrede børn.

12. Organisering og samarbejdspartnere

Projektet ledes af Nationalt Videncenter for Læsning. Projektgruppen består af medarbejdere med faglig ekspertise inden for ordblindhed fra alle seks professionshøjskoler. Til hver professionshøjskole knyttes to kommuner med hver en skole. Der er indgået aftaler med 12 kommuner. Fra hver kommune deltager en skole, og fra hver skole rekrutteres otte dobbeltudfordrede børn. Til hvert af disse børn samles barnets team, som er barnets mentor og skolens læsevejleder (se tegning på forsiden og samarbejdspartnere i Bilag 5).

Styrken ved organiseringen i projektet er, at Nationalt Videncenter for Læsning med afsæt i alle seks professionshøjskoler i Danmark samler sig om at udvikle en virkningsfuld ordblindeindsats til gavn for ordblinde børn fra udfordrede familier. Gennem projektets design målretter vi indsatserne, således at i alt 12 skoler fra i alt 12 kommuner får støtte til at gøre en særlig indsats for de ordblinde børn.

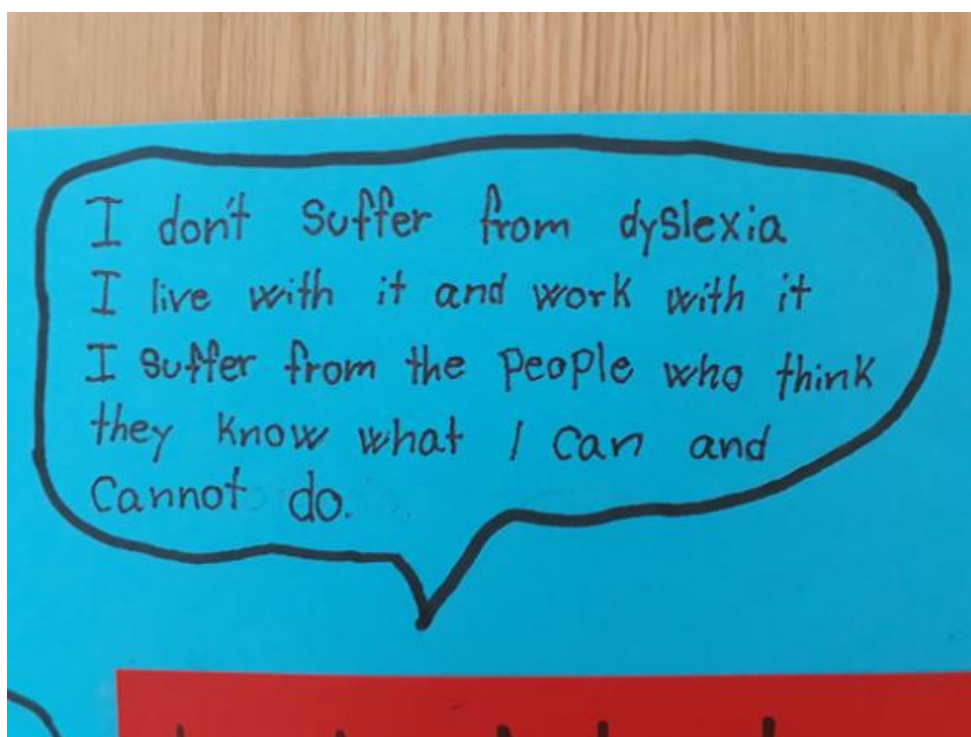
13. Tidsplan

Se Gantt-diagram og tids- og aktivitetsplan i Bilag 6.

Bilagsoversigt:

- Bilag 1: Oversigt over leder og faglige eksperter i projektet
- Bilag 2: Fagligt indhold
- Bilag 3: Evalueringsdesign
- Bilag 4: Kommunikation og faglig formidling
- Bilag 5: Organiseringsmodel og kommunedeltagelse
- Bilag 6: Gantt-diagram og tids- og aktivitetsplan
- Bilag 7: Referencer
- Bilag 8: Tilsagn fra professionshøjskolerne

Bilag 1: Oversigt over leder og faglige eksperter i projektet

Lene Storgaard Brok, leder af NVL. Ph.d. i skriftsprogbrug og uddannelsesforskning. Stor erfaring med projektledelse, aktionslæring og deltagerinvolverende projekter.

Helle Bundgaard Svendsen, VIA UC. Ph.d. i ordblinde elevers anvendelse af læse- og skriveteknologi i grundskolen.

Bettina Buch, Professionshøjskolen Absalon. Ph.d. i læse/skriveudvikling i udkolingen med fokus på overgangen til erhvervsskoler.

Louise Rønberg, Københavns Professionshøjskole. Lektor og cand.mag. i audiologopædi. Fagansvarlig for PD i Læsevejledning i grundskolen og Ordblindelærer i grundskolen.

Charlotte Christensen, UC Syd. Lektor og cand.mag. ved læreruddannelsen og PD-uddannelsen til læsevejleder i grundskolen.

Monica Irene Krarup Olesen, UC Nord. Lektor, master i læse- og skivedidaktik/læreprocesser. Fagansvarlig for Pædagogisk Diplomuddannelse inden for læsevejledning og ordblindhed.

Pia Mortensen, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole. Lektor og cand.mag. i dansk ved læreruddannelsen. Fagansvarlig for Pædagogisk Diplomuddannelse, Læsevejledning i grundskolen.

I projektet indgår yderligere seks medarbejdere, en fra hver professionshøjskole i Danmark.

Nationalt Videncenter for Læsning er et center, der drives i samarbejde med landets seks professionshøjskoler. Professionshøjskolernes kerneopgave er at udvikle et praksisnært vidensgrundlag til gavn for professionsbacheloruddannelser samt efter- og videreuddannelse i professionerne. Derfor formidler Nationalt Videncenter for Læsning viden og forskning fra både praksis, uddannelse og forskningsfelt, der retter sig mod studerende og undervisere i professionsuddannelserne, samt fagprofessionelle i velfærdsprofessionerne.

Særligt har centeret fokus på viden, der kan anvendes af pædagoger, lærere og undervisere i ungdomsuddannelserne.

Bilag 2: Fagligt indhold

Ordblindevenlig undervisning for dobbeltudfordrede børn er undervisning, der sikrer ligeværdig deltagelse i de faglige og sociale fællesskaber. Den er anerkendende og inkluderende og har fokus på, at læreren som rollemodel og mentor viser anerkendelse samt interesse for barnet og dets læseudvikling. Undervisningen tilrettelægges, sådan at alle tekster er digitalt tilgængelige, samt at læse- og skriveteknologi (LST) inddrages på en naturlig måde, så de dobbeltudfordrede børn stilladseres i at udvikle gode strategier til at anvende LST til læsning og skrivning, hvorved deres self-efficacy, mestringstro og skriftsprogskompetence styrkes.

Her følger eksempler på mulige ordblindevenlige indsatser. Det er dog ikke muligt at tilrettelægge indsatserne på nuværende tidspunkt, da de skal matche de 144 deltagende børns behov og ønsker.

Indsats 1:

- Opfølgning på ordblindevenlig didaktik fra lærermødet
- Indføring i mentorrolle, samtaleteknikker og udvidet forældresamarbejde
- Planlægning af indhold med læsevejleder
- Indføring i afdækningsredskaber til evaluering af:
 - børnenes self-efficacy i tilknytning til læsning
 - familiens læse- og skrivemiljø.

Mentorindsats i tema 1 og 2:

- afdækker barnets baseline i samarbejde med projektkonsulent
- mødes med barnet til samtaler om barnets oplevelse af læringsmiljøet (ordblindevenlig didaktik)
- afholder første samtale med familien (baseline) med sparring fra projektkonsulent
- mødes med forældrene i projektet (ordblindhed, LST, mestring) v/ læsevejleder og ordblindementorer.

Indsats 2

- Familiens hverdagsaktiviteter
- Mestringsoplevelser, mestringsforventning og barnets eget bidrag til læringsmiljø. Self-efficacy uddybes.

Mentorindsats i tema 2 og 3:

- samtaler om fokusområderne: mestring og hverdagsaktiviteter
- hvordan arbejder I derhjemme? (opfølgning på familiementorens arbejde)
- udvælgelse og igangsættelse af hverdagsaktiviteter
- fokusområde: Mestring.

Indsats 3

- Strategisk anvendelse af LST i og uden for skolen
- Refleksion og tilrettelæggelse af et undervisningsforløb med fokus på barnets strategiske anvendelse af LST (ordblindevenligt undervisningsforløb)
- Understøttelse af LST i fritiden.

Mentorindsats i tema 3 og 4:

- LST-vaner og -anvendelse
- strategisk anvendelse af LST i et konkret forløb. Mentorerne på skolen og/eller læsevejleder er co-teacher i hinandens forløb

- fokus på strategisk anvendelse af LST derhjemme (lektier, frilæsning, sociale medier).

Indsats 4

- Strategisk anvendelse af LST – fortsat: Reflekterende team om undervisningsforløb
- Strategi for udbredelse af erfaringer, de eksemplariske forløb og god praksis
- På vej ind i år 2: Hvordan holder vi fast?
- Samarbejdsformen – opsamling og evaluering.

Bilag 3: Evalueringsdesign

Projektets evalueringsdesign fastlægges endeligt i fase 1.

Et bud på et design kunne se således ud:

Self-efficacy

Børnenes self-efficacy evalueres gennem samtaler baseret på anerkendte måleredskaber¹. Samtalerne foregår, inden projektets indsatser starter, og efter at de er afsluttede i år to. Målingen udgør en baselineundersøgelse, hvor der spørges til børnenes oplevelser før og efter indsatsen. Målingen foretages af barnets mentor og en konsulent fra projektgruppen.

Læseudvikling

Børnenes læseudvikling evalueres vha. nationale test, sætningslæseprøve², tekstlæseprøve³ samt ordlæseprøve⁴. Prøverne udvælges, så de er målrettet barnets alder, og de indgår alle i de almindelige test på skolerne, således at børnene ikke oplever et ekstra pres grundet ekstra testning.

Barnets oplevelse af projektførelsen

Barnet inddrages direkte i evalueringen af projektet gennem løbende samtaler i projektperioden. Ved projektets afslutning gennemføres et fokusgruppeinterview med de deltagende børn i projektet, hvor de får mulighed for at fortælle, hvordan de har oplevet projektførelsen.

Relationsopbygning og deltagelse

Barnets team deltager i et fokusgruppeinterview i fase 2 og igen i fase 3. Disse har fokus på barnets deltagelsesmuligheder i undervisningen og oplevelse af støtte i hjemmet. Bidragene fra fokusgruppeinterviewene skal hjælpe med at justere projektet undervejs og til udvikling af samarbejdsmodellen.

Organisatorisk forankring

Skolens ledelse, kommunens læsekonsulent og skolens læsevejleder deltager i et fokusgruppeinterview i fase 2 og igen i fase 3. Bidraget fra fokusgruppeinterviewet skal hjælpe til at sikre organisatorisk forankring undervejs, og efter at projektet afsluttes, ligesom viden herfra bidrager til at kvalificere den generiske samarbejdsmodel.

¹ Villadsen, S. (). *Hvordan jeg lærer*. Dansk Videnscenter for Ordblindhed (oversættelse af: Burden, R. (2014). *Myself As a Learner Scale 8-16+ – Analysing self-perception*. Birmingham: Imaginative Minds Ltd).

² Nielsen, J. C., Poulsen, A., & Sægård, A. (2004). *SL60 & SL40* (2. udgave). Dansk Psykologisk Forlag. Eller: Møller, L., & Juul, H. (). *Sætningslæseprøve 1 og 2 - en del af Skriftsprog Udvikling*. Hogrefe.

³ Møller, L., & Juul, H. (). *Tekstlæseprøve 1.-6. klasse*. Hogrefe.

⁴ Møller, L., & Juul, H. (). *Ordlæseprøve 1 og 2, Vejledning og prøvehæfter*. Hogrefe.

Bilag 4: Kommunikation og faglig formidling

Nationalt Videncenter for Læsning er kendt og anerkendt for sin vidensformidling. Dels fordi centeret driver en lang række kommunikationskanaler, dels fordi centeret arbejder med en bred vifte af kommunikationsformater, og dels fordi centeret arbejder med tydelige kerneværdier for kommunikation. Samlet sikrer det en høj kvalitet i alle kommunikationsprodukter, samt at disse når ud til en stor og bred målgruppe.

Nedenfor listes centerets kommunikationskanaler, kommunikationsformater og principper for kommunikation.

Kommunikationskanaler

Centerets kommunikationskanaler udgør:

Hjemmesiden www.videnomlaesning.dk

Online læremidlet literacy.dk

Profil på [Facebook](https://www.facebook.com/videnomlaesning)

Profil på [LinkedIn](https://www.linkedin.com/company/videnomlaesning)

Blog på folkeskolen.dk

Podcastkanal på Podbean.com

Videokanal på YouTube.com

Centerets nyhedsbrev

Webdoks på <https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/webdok/>

Derudover tages kontakt til fagblade og fagmedier, fagportaler, lokal- og landsdækkende presse og tv.

Kommunikationsformater

Centerets kommunikationsformater udgør:

Fagtidsskriftet *Viden om Literacy*, der samler forsknings-, udviklings- og praksisviden om et tema
Forskerklummen, som er en kort anbefaling om at interessere sig for en forsker eller et fænomen

Webdoks, der via lyd, billede og tekst præsenterer viden om et særligt emne

Podcast og lydproduktioner, der præsenterer viden om et særligt emne

Videoproduktioner og billedproduktioner, der præsenterer viden om et særligt emne

Kurser og konferencer

Centeret udvider og udvikler løbende sine kommunikationsformater.

Kerneverdier for kommunikation

I al kommunikation prioriterer centeret:

Fokus: Sprog, kommunikationskanal og -format udvælges nøje efter det givne indhold.

Vedkommenhed: Indhold vinkles skarpt og tilpasses den givne målgruppe.

Bilag 5: Organiseringsmodel og kommunedeltagelse

Organiseringsmodel: Se tegning på forsiden af ansøgningen.

Vi har interessetilkendegivelser fra følgende 12 kommuner:

Kommune	Kontaktperson
Esbjerg Kommune	Læringskonsulent Kristina Junker Stengaard: krist@esbjergkommune.dk
Aabenraa Kommune	Skoleleder v. Lyreskovskolen: jvs@aabenraa.dk Skoleleder v. Kongehøjskolen: vd@aabenraa.dk Skoleleder v. Høje Kolstrup Skole: iv@aabenraa.dk Skoleleder v. Løjt Kirkeby Skole: mb@lojtskole.dk/meg@aabenraa.dk
Odsherred Kommune	Skoleleder og leder af ordblindeindsats Birthe Sloth Nielsen: bisni@odsherred.dk
Slagelse Kommune	Skolekonsulent Ulla Rasmussen: ulras@slagelse.dk
Aarhus Kommune	Læsekonsulent Lisbeth Tegllund: lite@aarhus.dk
Holstebro Kommune	Læsekonsulent Nina Kledal: Nina.Kledal@holstebro.dk
Hvidovre Kommune	Læsekonsulent Karen Kjær: kkj@HVIDOVRE.DK Skolechef Rene Rasmussen Sjøholm: reg@hvidovre.dk , 2681 0191
Albertslund Kommune	Læsekonsulent Anja Van Den Bosch: avc@albertslund.dk
Jammerbugt Kommune	Afdelingsleder Henrik Møller: hem@jammerbugt.dk
Brønderslev Kommune	Læsekonsulent Anette Hylander: Anette.Hylander@99454545.dk
Langeland Kommune	Pædagogisk konsulent Anne Lund Seidelin: anluse@langelandkommune.dk
Nyborg Kommune	Pædagogisk konsulent Malene Kallan: maka@nyborg.dk

Bilag 6: Gantt-diagram og tids-og aktivitetsplan

Hovedaktiviteter: Læsesucces for ordblinde børn																																																		
Tid	2020												2021												2022						2023																			
	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj.	Jun.	Jul.	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj.	Jun.	Jul.	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj.	Jun.	Jul.	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj.	Jun.								
Faser/hovedaktiviteter																																																		
Fase 1: Forberedelse og tilrettelæggelse af projektet																																																		
Fase 2: Projektet i gang																																																		
Fase 3: Projektet fortsætter																																																		
Fase 4: Konsolidering																																																		
Fase 5: Afslutning af projektet																																																		

Tidsplan, faser og hovedaktiviteter:

Tidspunkt	Fase	Hovedaktivitet
01.01.20-31.07.20	Fase 1: Forberedelse og tilrettelæggelse af projektet	<ul style="list-style-type: none"> Koordination og aftaler på plads mellem projektkonsulent, kommuner, skoler, lærere og barnets team Dialog med alle børn, der vil deltage i projektet, om barnets mentor og andre ønsker System for dokumentation og vidensformidling udvikles Evalueringdesign tilrettelægges.
01.08.20-30.06.21	Fase 2: Projektet i gang/ år 1	<p>Fokus på børnene:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lærermøder på alle skoler. Hele skoler involveres i projektet Fire indsatser gennemføres hen over et skoleår med barnets team. Indsatserne gennemføres ved 6 skoler i år 1 og 6 skoler i år 2. Indsatserne involverer barnet og teamet og har format af undervisning, sparringsmøder, samarbejds-møder, samtaler o.l. <p>Generisk samarbejdsmodel:</p> <ul style="list-style-type: none"> Løbende dokumentation og vidensproduktion og -formidling i projektet Evalueringdesignet følges.
01.07.21-30.06.22	Fase 3: Projektet fortsætter/ år 2	<p>Fokus på børnene ved de seks igangværende skoler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Barnets team ved de seks skoler fra fase 2 fortsætter med nye indsatser hen over året. Med støtte fra projektgruppen. <p>Seks nye skoler knyttet til projektet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lærermøder på alle skoler Fire indsatser gennemføres hen over et skoleår med barnets team. Indsatser gennemføres ved 12 skoler i år 2. Indsatserne involverer barnet og teamet og har format af undervisning, sparringsmøder, samarbejds-møder, samtaler o.l. <p>Generisk samarbejdsmodel:</p> <ul style="list-style-type: none"> Løbende dokumentation og vidensproduktion og -formidling i projektet Evalueringdesignet følges.
01.07.21-30.12.22	Fase 4: Konsolidering	<p>Konsolidering sker gennem bearbejdning af det samlede materiale:</p> <ul style="list-style-type: none"> Evaluering afsluttes Udvikling af generisk samarbejdsmodel Faglig formidling i form af artikler, podcast, webdoks og film udarbejdes. Forberedelse af projektets afslutning.
01.01.23-30.06.23	Fase 5: Afslutning af projektet	<ul style="list-style-type: none"> Temadage for kommunale konsulenter, hvor den generiske samarbejdsmodel præsenteres.

Bilag 7: Referencer

- Burden, R. (2005). *Dyslexia and Self-concept Seeking a dyslexic identity*. London: Whurr Publishers.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2018). *10 procent af eleverne i folkeskolens 3.-10. klasse er testet med Ordblindetesten*. Lokaliseret den 28. august 2019 på: <https://uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2018/nov/181128-10-procent-af-eleverne-i-folkeskolens-3--10--klasse-er-testet-med-ordblindetesten>
- Christensen, O., Gynther, K., & Petersen, T. B. (2012). *Design-Based Research – introduktion til en forskningsmetode i udvikling af nye E-læringskoncepter og didaktisk design medieret af digitale teknologier*. UC Sjælland. DOI: <https://doi.org/10.7146/lom.v5i9.6140>
- Egmont Fonden (2018). *Egmont Rapporten 2018. Let Vejen til uddannelse for ordblinde børn og unge*. Lokaliseret den 28. august 2019 på: <https://www.egmontfonden.dk/Upload/Egmontfondendk/Ny%20for-side/Egmont%20Rapporten%202018%20'Let%20vejen%20-%20til%20uddannelse%20for%20ordblinde%20b%C3%B8rn%20og%20unge'.pdf>
- Gustafsson, L. R., Rusmann, K., Juhler-Larsen, M., & Rosholm, M. (2015). *Registeranalyse og vidensopsamling: Satspuljeprojektet, styrket faglighed blandt udsatte børn i folkeskolen*. Trygfondens Børneforskningscenter og Rambøll Management Consulting for Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.
- Gøttsche, N. B., & Svendsen, H. B. (2016). Litteraturundervisning for alle - en inkluderende undervisningsmetode i læseforståelse til grundskolens ældste klasser. I: Bock, K., Bonderup, H., Christensen, M. V., Eggensen, D. V., Gøttsche, N. B., ... Tetler, S. (red.), *Genrepædagogik – og andre nye veje i læse- og skriveundervisningen*. Aarhus: VIA Systime.
- Hansen, N.-H, M., Juul, T. M., & Brahe, T. (2013). *Efterskolens betydning for unge ordblindes liv og uddannelse*. Center for Ungdomsforskning. Lokaliseret den 28. august 2019 på: https://www.cefu.dk/media/358014/ordblindeefterskoler_web.pdf
- Ingesson, G. (2007). *Growing up with Dyslexia: Cognitive and Psychosocial Impact, and Salutogenic Factors*. Department of Psychology, Lund University.
- KL (2015). *De udsatte børn – Fremtiden er deres*. Lokaliseret den 28. august 2019 på: <https://www.kl.dk/media/15890/udspil-de-udsatte-b-ørn--fremtiden-er-deres--2015.pdf>
- Lindeblad, E., Svensson, I., & Gustafson, S. (2016). Self-concepts and psychological well-being assessed by beck youth inventory among pupils with reading difficulties. *Reading Psychology*, 37(3), 449-469.
- Olsen, M. H., & Schultz, M. F. (2010). "Er der nogen i den her togvogn, der kan stave til "resurse"? – En publikation om vejledning af unge i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse. Virum: Dansk Videncenter for ordblindhed.
- Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. M., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., & Rayce, S. B. (2018). *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel 2018*. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Lokaliseret den 28. august 2019 på: <https://www.vive.dk/da/nyheder/2018/her-bor-de-udsatte-boern-og-unge-i-danmark/>

- Stagg, S., Eaton, E., & Sjoblom, A. M. (2018). Self-efficacy in undergraduate students with dyslexia: a mixed methods investigation. *British Journal of Special Education*, 45(1), 26-42.
<https://doi.org/10.1111/1467-8578.12200>
- Svendsen, H. B. (2016). *Teknologibaseret læsning og skrivning i folkeskolen*. Ph.d.-afhandling. Danmarks institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.
- Svendsen, H. B. (upub.). *Afdækning af kommunale tilbud for elever med dysleksi i grundskolen*. VIA University College.
- Swalander, L. (2012). Selvbillede, motivation og dysleksi. I: S. Samuelsson (red.), *Dysleksi og andre vanskeligheder med skriftsproget* (pp. 178-191). Dansk Psykologisk Forlag